

Марія ЗАМІЩАК,
*кандидатка психологічних наук, доцентка кафедри психології,
доцентка кафедри соціальної педагогіки та корекційної освіти,
Дрогобицький державний педагогічний університет
імені Івана Франка,
фахівець (консультант), вчителька-логопед КУ «ТІРЦ»*

ЛОГОПЕДИЧНИЙ СУПРОВІД В ІНКЛЮЗИВНОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Інклюзивна освіта спрямована на забезпечення рівного доступу до навчання дітей з особливими освітніми потребами (ООП). Логопедичний супровід є важливим компонентом корекційно-розвиткової допомоги для дітей з порушеннями мовлення. Завданнями логопедичного супроводу в інклюзії є а) виявлення та діагностика мовленнєвих порушень у дітей з особливими освітніми потребами; б) розробка індивідуальних програм мовленнєвого розвитку; в) надання логопедичної допомоги відповідно до особливостей дитини; г) співпраця з учителями, батьками, асистентами вчителя для ефективних навчання, розвитку, виховання та корекції дитини.

На сьогодні, завдяки діяльності інклюзивно-ресурсних центрів, сформована цілісна система психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами, яка охоплює вже дітей від народження. Водночас логопедичний супровід мав би стати невід'ємною частиною цієї системи з самого початку, хоча на практиці він часто долучається значно пізніше. У ході наукових досліджень ми з'ясували, що поняття «допомога» і «супровід» не є тотожними, хоч інколи вживаються як синоніми. Зокрема, допомога зазвичай надається безпосередньо, у відповідь на конкретну ситуацію, коли дитина або її батьки зіштовхуються з труднощами, які не можуть подолати самотійно, хоча їхнє подолання є для них важливим.

Натомість поняття «супровід» має ширше значення – це довготривалий,

систематичний процес, який передбачає постійну взаємодію фахівця з особою, яка потребує підтримки. У психолого-педагогічному контексті супровід розглядається як метод, що створює умови для того, аби особа могла самостійно приймати оптимальні рішення в різних життєвих ситуаціях. Таким чином, супровід – це завжди взаємна співпраця між фахівцем і тим, кого він супроводжує.

Українські науковці С. Конопляста [4] та В. Кисличенко [3] вперше виокремили логопедичний супровід як ключовий структурний елемент загальної системи психолого-педагогічного супроводу. При цьому логопедичний напрям зберігає самостійність як підсистема зі своїми методологічними основами, завданнями, цілями та шляхами реалізації.

Робота логопеда в інклюзивному освітньому середовищі має свої особливості, зокрема, використання диференційованого та індивідуального підходу в корекційній роботі, включення логопедичних занять до загального освітнього процесу, формування мовленнєвої компетентності для поліпшення соціальної адаптації, поєднання логопедичної роботи з психолого-педагогічним супроводом.

Логопедичний супровід – це і система заходів, спрямованих на виявлення, профілактику, корекцію та розвиток мовлення у дітей, які мають мовленнєві порушення. Логопед застосовує такі методи та технології в корекційній роботі: 1) логопедична гімнастика та артикуляційні вправи;

2) використання ІКТ (інтерактивні логопедичні ігри, мобільні додатки);

3) альтернативні методи комунікації для дітей з тяжкими порушеннями мовлення; 4) робота з емоційно-вольовою сферою дитини для розвитку впевненості у мовленні.

При успішній взаємодії логопеда з іншими педагогами, психологами, дефектологами, батьками щодо мовленнєвого розвитку дітей є відповідні позитивні результати, оскільки, поліпшується мовленнєва компетентність дітей з ООП, підвищується рівень комунікативної взаємодії, сприяючи успішній інтеграції дітей з мовленнєвими порушеннями в освітнє

середовище. Залучення батьків до логокорекційної роботи розглядається у межах концепції супроводу як сучасного напрямку в системі допомоги дітям та їхньому найближчому оточенню – напрямку, який почав активно формуватися із середини 90-х рр. XX ст. Теоретичні та практичні основи психолого-педагогічного супроводу знайшли відображення у працях таких науковців, як А.Г. Асмолов, М.Р. Бітянова, Л.М. Гречко, С.В. Духновський, В.В. Кобильченко, О.А. Козирєв, Н.М. Назарова, О.Є. Обухова, Р.В. Овчарова, Т.І. Чіркова, Л.М. Шипіцина та інших. У їхніх дослідженнях основну увагу зосереджено на вивченні механізмів, форм, методів і умов, необхідних для ефективного надання психологічної допомоги дітям у процесі їхнього шкільного розвитку. Логопедичний супровід сім'ї – це своєрідний інструмент забезпечення мовленнєвого впливу на родину дитини з порушеннями мовлення, який орієнтований на роботу вже з моменту народження дитини. Ми розглядаємо логопедичний супровід як систематичну, цілеспрямовану та безперервну діяльність, що здійснюється у спеціально створених умовах з урахуванням психофізичних особливостей дитини з мовленнєвими порушеннями. Такий підхід передбачає роботу в межах зони найближчого розвитку дитини, прогнозуючи потенційні труднощі в навчанні як у найближчій, так і в більш віддаленій перспективі, з метою їх своєчасного попередження через розвиток, корекцію та формування необхідних навичок [5].

Логопедичний супровід у межах психолого-педагогічного підходу виступає важливою складовою системи підтримки дітей з порушеннями мовлення, починаючи ще з раннього віку. Залучення сім'ї до цього процесу є ключовим чинником ефективної корекційної роботи, адже саме через тісну взаємодію логопеда з батьками створюються умови для повноцінного розвитку дитини у зоні її найближчого розвитку. Такий супровід має бути цілеспрямованим, системним, безперервним і адаптованим до індивідуальних потреб дитини, а також спрямованим на попередження можливих труднощів у навчанні, розвитку, вихованні та соціалізації. Таким чином, логопедичний

супровід набуває статусу не лише корекційного інструмента, а й повноцінної педагогічної стратегії, що інтегрує фахові знання та батьківський досвід задля досягнення стабільного позитивного результату.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Глушенко О.В., Глушенко К.О. Логопедичний супровід дітей з порушеннями психофізичного розвитку під час підготовки до школи. Соціально-психологічні проблеми тифлопедагогіки. 2015. Вип. 11–12. С. 18–34.
2. Журавльова Л.С. Інклюзивна освіта – шлях до повноцінної соціалізації учнів з особливими освітніми потребами. Підготовка майбутніх педагогів у контексті стандартизації початкової освіти : матеріали Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції. Бердянськ, 2017. С. 319–323.
3. Кисличенко В.А. Логопедичний супровід сім'ї, в якій виховується дитина з порушеннями мовлення : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.03. Київ, 2011. 20 с.
4. Конопляста С.Ю., Сак, Т.В., Шеремет М.К. Логопсихологія : навч. посіб. / за ред. М.К. Шеремет. Київ : Знання.2010. 293 с.
5. Тарасун В. Психолого-педагогічна допомога дітям переддошкільного віку з особливостями в розвитку: напрями реалізації : монографія. Київ : Видавництво Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, 2012. 412 с.